

DOMINIKA ŁENSKA
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach
Wydział Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu
Katedra Pedagogiki Muzyki

Stymulacja rozwoju umuzykalnienia dzieci w relacji z rodzicami – z doświadczeń katowickich instytucji muzycznych

STRESZCZENIE:

Artykuł porusza kwestię niezastąpionej roli rodziców w procesie umuzykalnienia dzieci, który to proces najskuteczniej przebiega w bezpośrednim kontakcie rodzica z dzieckiem. W nawiązaniu do sytuacji spotykanych w tradycyjnym domu – gdzie muzyka towarzyszyła dziecku od narodzin, i gdzie dziecko słyszało muzykę od osób najbliższych, często uczestnicząc w rodzinnych obrzędach – powstały projekty edukacyjne sięgające do dawnych wzorców. Opisane są tu dwie śląskie instytucje, w których takie działania skierowane są do dzieci i ich rodziców: Akademia Muzyczna w Katowicach i Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia. W celu wiarygodnego przedstawienia opinii rodziców o prowadzonych zajęciach przeprowadzono ankietę, na którą odpowiedzieli rodzice. Jej analiza, mimo niewielkiej grupy badanych, pokazała ich zaangażowanie i świadomość swojej roli w rozbudzeniu potrzeby obcowania dziecka z muzyką. Zwróciła także ich uwagę na tak ważną kwestię dialogu z dzieckiem, w naturalny sposób pojawiającą się w wielu dziecięcych muzycznych zabawach.

SŁOWA KLUCZOWE: stymulacja, dziecko, edukacja muzyczna, rodzice, instytucje muzyczne

*Muzyka przyswojona w okresie
dzieciństwa i młodości jako
wartość, pozostaje z człowiekiem
przez całe życie w różnych
okolicznościach*

[Konaszekiewicz 2001, s. 192-193]

WPROWADZENIE

Nowa rzeczywistość XXI wieku w Katowicach. Powstają wspaniałe inwestycje, budowle, wieżowce, a stare obiekty zostają uwspółcześnione lub zachowują swój dawny, lecz odrestaurowany wygląd, przypominając o swojej świetności z minionych lat. Nowa rzeczywistość stała się udziałem dwóch muzycznych ośrodków stolicy Górnego Śląska: Akademii Muzycznej oraz siedziby Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia. „Połączono nową część Akademii Muzycznej ze starym, stuletnim gmachem” - wyjaśnia główny architekt projektu Tomasz Konior.

Ceglana budowla o neogotyckiej architekturze została połączona z nowym obiektem przeszklonym atrium – nowym placem pod dachem. Wykreowana przestrzeń publiczna stała się sercem całego założenia, łączącym funkcję foyer, zimowego ogrodu, kawiarni, miejsca spotkań, gdzie można kontemplować architekturę jak i wsłuchiwać się w muzykę dobiegającą z sal prób [Konior <http://www.koniorstudio.pl/>].

Nowe Centrum Nauki i Edukacji Muzycznej przy Akademii Muzycznej przyciąga rzeszę melomanów na koncerty symfoniczne, kameralne, chóralne, big-bandowe, jazzowe.

„Uwagę wszystkich zwraca niezwykle interesująca elewacja budynku” – napisano o nowej siedzibie Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia (NOSPR).

Skomponowana ze śląskich wątków i skojarzeń z muzyką ma w sobie nie tylko wyraźny rytm filarów. Tomasz Konior, twórca tej kolejnej budowli muzycznej zamierzał, aby gmach był sam w sobie opowieścią, przestrzenną narracją wyrastającą z kultury miejsca, jakim jest Śląsk. Stąd cytaty z architektury katowickiej dzielnicy Nikiszowiec, która utrwalała w świadomości Polaków obraz dawnego Śląska zbudowanego z cegły, gdzie okna okalała tradycyjna czerwień [Niewiadomska <http://www.nospr.org.pl/>].

W obu katowickich muzycznych instytucjach, które uzyskały ostatnio nowe lub odnowione siedziby, powstały ośrodki edukacyjne dla młodych i najmłodszych słuchaczy. Centrum Edukacji Muzycznej NOSPR działa poprzez muzyczną świetlicę, koncerty dla najmłodszych słuchaczy, naukę gry na skrzypcach metodą Suzuki, programy muzyczne z cyklu *Poznajemy instrumenty orkiestry symfonicznej* – koncerty dla dzieci w wieku 9-13 lat, symfoniczne koncerty edukacyjne *Środa młodych* oraz *Szkółkę muzyczną dla przedszkolaków* – miejsce spotkań dla najmłodszych¹. Miejscem koncertów i zajęć dla dzieci

¹ Warto wspomnieć również o warsztatach artystycznych dla dzieci w Galerii Katowickiej oraz o inicjatywach edukacyjnych w wyremontowanej Filharmonii Śląskiej.

stało się również Centrum Nauki i Edukacji Muzycznej przy Akademii Muzycznej, gdzie od września 2010 roku realizowany jest program *Akademia przedszkolaka*. Ponad sześćdziesięcioletnie doświadczenie w prowadzeniu zajęć z najmłodszymi dziećmi w ramach tego programu pozwala mi na przedstawienie opinii o znaczeniu postawy rodziców wobec tej formy edukacji muzycznej.

RODZICE I WCZESNE DOŚWIADCZENIA DZIECKA

Oczywiste jest, że rodzice odgrywają zasadniczą rolę w rozwoju małego człowieka:

Ich podstawowe zadanie do spełnienia względem rozwijającego się małego dziecka dotyczy dwóch kwestii: (1) tworzenia mu odpowiednio bogatego i zróżnicowanego otoczenia fizycznego, zachęcającego i umożliwiającego nabywanie oraz doskonalenie umiejętności lokomocyjnych i manipulacyjnych oraz (2) tworzenia takiego środowiska społecznego, aby możliwy był rozwój i potem wykorzystywanie w różnych okolicznościach umiejętności komunikacyjnych, poznawczych i emocjonalnych [Brzezińska 2010].

Wiąże się to z zaangażowaniem rodziców, poświęconym czasem, a więc stymulowaniem rozwoju dziecka. „W najmłodszych latach dziecka rodzice wraz z nim konstruują jego *kredens z szufladkami*” – jak to we wdzięcznie brzmiącej przenośni określa Anna Brzezińska, czyli „budują zręby jego osobowości i zręby jego umysłowego oraz społecznego funkcjonowania” [Brzezińska 2010].

Autorka ma świadomość, że nie można uchronić dziecka przed każdą nietypową sytuacją, że nie można przekazać wiedzy na zapas, ale można wyposażyć dzieci w te tzw. „szufladki”, z których w różnych momentach życia będą mogły czerpać informacje, wykorzystać je w odpowiedni sposób, czyli odnieść się do doświadczeń z dzieciństwa. Doświadczenia, w które wyposażone jest dziecko, gromadzone są na początku poprzez kontakt z rodzicem, nie tylko pokazującym mu świat, ale też o nim opowiadającym (nazywanie przedmiotów, sytuacji, zdarzeń, uczuć) [Brzezińska 2010]. We wczesnym dzieciństwie zadania rozwojowe, takie jak: autonomia, opanowanie impulsów, utożsamianie się z rolą płciową, nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami, następują o wiele szybciej niż w jakimkolwiek innym czasie. Ich pojawienie się zależy głównie od zaprogramowania genetycznego, jednak już sama realizacja zależy od dorosłych. Pomimo tego, że u podstaw tych procesów leżą uwarunkowania genetyczne, które są odpowiedzialne za przejście na wyższy poziom funkcjonowania, żadne zdolności nie rozwiną się, jeśli najbliższe otoczenie nie będzie wspierało, utwierdzało i zachęcało dziecka do wysiłków [Schaffer 2007, s. 106].

Zatem i świat pierwszych muzycznych doświadczeń i doznań może wypełnić jedną z „szufladek kredensu”, z której dziecko będzie czerpać przez swoje późniejsze życie. Postawa rodzica przekłada się na towarzyszenie, wspieranie, zachęcanie do czynnego uczestnictwa w zajęciach muzycznych. Zofia Konaszkiewicz podkreśla, że wychowanie muzyczne to cały system społeczny, w skład którego wchodzi wiele instytucji. Pierwszą z nich jest właśnie rodzina, której zadania są – w opinii autorki – nie do przecenienia.

Istotne jest nie tylko, z jakimi wzorami kontaktów z muzyką zetknie się dziecko w domu, ale głównie to, by mogło ono już od pierwszych chwil życia usłyszeć śpiew, by matki śpiewały kołysanki, by rodzice znali dziecięce piosenki towarzyszące zabawie. Autorka ubolewa, iż śpiew rodziców ginie prawie zupełnie, a piękne utwory, niegdyś przekazywane z pokolenia na pokolenie, stają się tylko zabytkami [Konaszkiewicz 2001, s. 192-193]. Kiedy dziecko osiąga odpowiedni wiek, by śpiew sprawiał mu radość? - pyta Hermann Regner. W odpowiedzi autor pisze: dziewięć miesięcy przed urodzeniem.

Nasze dziecko nie jest więc nigdy zbyt małe na kontakty z muzyką. Nawet wtedy, gdy sprawia wrażenie, że w ogóle nie reaguje i na długo przedtem, zanim może śpiewać razem z nami, nasz śpiew i nasza gra (rodziców, przyp. autorki) oddziałują na nie. Jest to szansa dla naszych starań, by nauczyć je kochać muzykę [Regner 1988, s. 42-43].

DWA PROJEKTY, DWIE MUZYCZNE DROGI

Jednym z celów *Akademii przedszkolaka* oraz *Szkółki muzycznej dla przedszkolaków* jest uświadomienie rodzicom, uczęszczającym wraz z dziećmi na zajęcia, ich roli w muzycznym rozwoju dziecka. Nawiązanie relacji muzycznej między rodzicem a dzieckiem stanowi podstawę działań edukacyjnych w obu omawianych instytucjach.

W *Akademii przedszkolaka* zajęcia odbywają się dwa razy w tygodniu po pół godziny dla dzieci młodszych (2-4 -letnich) i starszych (4-6 -letnich). Przebieg zajęć przedstawia się następująco:

1. Zabawa muzyczna z piosenką *Mało nas* lub *Pójdziemy konopki rwać*, śpiewanie imion obecnych dzieci,
2. Zabawa z wyliczanką,
3. Powtarzanie znanych piosenek i zabaw ludowych, tworzenie nowych wersji zabaw,
4. Nauka nowej piosenki ludowej z zabawą,
5. Zabawy muzyczne z wykorzystaniem rekwizytów (maskotki, kolorowe chusty, gumowe obręcze) w celu uwrażliwienia na różne elementy muzyczne: puls, motywy rytmiczne, motywy melodyczne, dynamika (cicho, głośno), agogika, forma muzyczna,
6. Zabawa ludowa z podziałem na role, z elementem gonitwy, itp.

Częstotliwość spotkań wymaga od rodziców zaangażowania, systematyczności, organizacji dnia (szczególnie w stosunku do małych dzieci, które często jeszcze po południu śpią). Warto również podkreślić fakt, że w młodszej grupie śpiewają głównie rodzice, biorąc aktywny udział we wszystkich działaniach muzycznych. W grupie starszej obecność rodziców nie jest wymagana, ale wskazana. Półgodzinne zajęcia nie są zatem dla rodziców przerwą i sposobnością do spotkania przy kawie, powinien to być czas współdziałania z dzieckiem. Czynny udział rodziców w zajęciach muzycznych przełamuje bowiem opór w stosunku do śpiewania (szczególnie dotyczy to ojców), aktywizuje wyobraźnię, spontaniczność, kreatywność, pogłębia więź z dzieckiem, a także pozwala przenieść poznany na zajęciach materiał muzyczny wraz z zabawami do domu [patrz Lenska 2014].

Podobnie przedstawiają się zajęcia w ramach *Szkółki muzycznej dla przedszkolaków*, powstałej w październiku 2014 roku w siedzibie NOSPR. Zajęcia dla dzieci młodszych

(2-4 letnich) i starszych (5-6 letnich) odbywają się raz w tygodniu i trwają czterdzieści pięć minut. Przebieg zajęć przedstawia się następująco:

1. Piosenka powitalna,
2. Zabawa integracyjna (z wykorzystaniem chustek, maskotek, piłek, wierszyka lub piosenki),
3. Przypomnienie poznanej na poprzednich zajęciach piosenki – utrwalenie,
4. Nowa piosenka – (prezentacja na sylabie neutralnej, potem z tekstem), opcjonalnie:
  - a) interpretacja ruchowa piosenki,
  - b) interpretacja z pomocą rekwizytów – chustek,
  - c) zabawy na bazie rytmu piosenki (z wykorzystaniem instrumentów Orffowskich),
5. Aktywne słuchanie muzyki: opcjonalnie:
  - a) mała orkiestra,
  - b) wizualizacja utworu muzycznego (z użyciem chustek, piłek),
6. Odprężenie (zwykle odpoczynek z leżeniem na plecach pod chustą Klanzy², którą rodzice rytmicznie delikatnie falują, z wykorzystaniem podkładu muzycznego w postaci wolnego utworu),
7. Piosenka pożegnalna.

W grupie młodszej rodzice czynnie uczestniczą w zajęciach, w grupie starszej towarzyszą dzieciom biernie. Zatem i tu rodzice dzieci młodszych angażowani są do wszelkich form aktywności muzycznych.

W *Akademii przedszkolaka* źródłem repertuaru jest wyłącznie muzyka ludowa, reprezentowana przez polski dziecięcy folklor, w tym wyliczanki (zabawy z tekstem) oraz polskie pieśni ludowe, które są głównym przejawem i wyrazem rodzimej sztuki. Rodzice nierzadko po raz pierwszy stykają się z tą muzyką. Celem zajęć staje się ukazanie funkcjonalnych i muzycznych wartości folkloru, służących rozwojowi psychicznemu oraz uspołecznieniu dziecka. Śpiewanie piosenek i zabawy muzyczne (muzyczno-taneczne) to „wychowanie przez uczestniczenie” w muzykowaniu, a zarazem poznawanie tradycji kultury ludowej. Ponadto dziecięce pieśni ludowe są proste, krótkie, nierzadko zawierają zdanie muzyczne zbudowane z pytania i odpowiedzi. Jak pisze Anna Waluga – „umożliwia to łatwe ogarnięcie, nawet przez dziecko, pieśni jako całości wyrazowo-muzyczno-poetyckiej” [Waluga 2005, s. 11]. Dodać należy, że i rodzice łatwo je zapamiętują.

W *Szkołce muzycznej dla przedszkolaków* źródłem repertuaru, obok piosenek ludowych i zabaw oraz piosenek z bogatego repertuaru Mirosławy Gawryłkiewicz [1996, 2010], są utwory muzyki klasycznej (artystycznej) wykorzystywane w metodzie aktywnego słuchania muzyki według Batii Strauss³. Podczas zajęć *Akademii przedszkolaka* wykorzystywane są (sporadycznie) instrumenty perkusyjne do podkreślania pulsu muzycznego wyliczanki lub piosenki, do zagrania motywu czy frazy muzycznej. Odbywa się to bardzo często w dialogu z rodzicem. Śpiewaniu piosenek towarzyszą nierzadko rekwizyty, które

² To duża, kolorowa chusta o średnicy od 3 do 7 metrów obszyta mocną taśmą z uchwytnymi do trzymania. Zabawy z nią mogą spełniać różne cele dydaktyczne, łącząc wrażenia wzrokowe, dotykowe i ruch, wprowadzając radosny nastrój i odprężenie.

³ Aktywne Słuchanie Muzyki (*Active listening to music*) to jedna z metod wprowadzania muzyki klasycznej w edukacji na wszystkich poziomach. Prezentacja utworu muzycznego z nagrania łączona jest z ruchem (tańcem, pantomimą), dramą itp. Patrz: Tarczyński [2000].

mogą być pomocne w tworzeniu klimatu, uświadamianiu budowy piosenki czy podkreślaniu symboliki tekstu (np. kolorowe chusty zamieniają się w kołyskę przy intonowaniu kołysanki *Aa kotki dwa*). Zmiana koloru chust może podkreślać budowę piosenki, np. wskazywać takie same i różne frazy muzyczne. Dzieciom ze *Szkółki muzycznej dla przedszkolaków* również towarzyszą instrumenty perkusyjne, które podczas aktywnego słuchania muzyki zamieniają się w „małą orkiestrę”. Na zajęciach wykorzystywane są także kolorowe chusteczki, chusta Klanzy, piłki. Sporadycznie dzieci malują muzykę, by np. zilustrować kontrastujące utwory.

Tego typu zajęcia, jak opisane powyżej, nawiązują do sytuacji występujących w domu rodzinnym, w którym dziecko może odnieść największą korzyść dla własnego rozwoju muzycznego. Dzieje się tak, jeśli w swoim otoczeniu ma opiekunów śpiewających dla niego i z nim śpiewanki z kręgu kultury muzycznej, w której żyje, dlatego pierwszym, podstawowym założeniem zajęć jest czynny udział rodziców. Przez słowo „czynny” należy rozumieć tu ich aktywność wokalną i ruchową. Czasem dzieci nie potrafią powtórzyć piosenki uczonej na zajęciach, co często jest związane z tym, że jeszcze płynnie nie mówią. Nierzadko zapamiętują tylko ostatnią frazę piosenki lub wybrany przez siebie motyw. Znajomość repertuaru przez rodziców pozwala na to, by nauka, a właściwie zabawa z piosenką przeniosła się z zajęć do domu dziecka, by śpiew towarzyszył mu przy czynnościach życia codziennego. Wspólne śpiewanie wraz z mamą czy tatą wzmacnia więź rodzinną i pokoleniową.

W tym miejscu warto zadać pytanie: czy i w jakim stopniu rodzice przyczyniają się do tworzenia nowej muzycznej rzeczywistości w życiu swoich dzieci. Aby zbadać postawę rodziców wobec nieformalnej edukacji muzycznej, do jakiej zalicza się oba wymienione zajęcia, przeprowadziłam sondaż przy użyciu ankiety zawierającej 50 stwierdzeń. Ankieta przeprowadzona została pod koniec stycznia 2016 roku, a więc po czterech miesiącach zajęć i badała stosunek do nich rodziców, ich oczekiwania, zaobserwowane zmiany w zachowaniu dziecka pod wpływem spotkań muzycznych oraz stosunek dzieci do tych zajęć. Anonimową ankietę rodzice wypełniali w domu.

OPINIE RODZICÓW – UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ Z DZIEĆMI

W roku szkolnym 2015/2016 na zajęcia w ramach programu *Akademia przedszkolaka* uczęszcza dwanaścioro dzieci (w tym dwoje rodzeństwa), sześcioro w grupie młodszej i sześcioro w grupie starszej – ankiety wypełniło dziewięcioro rodziców. W *Szkółce muzycznej dla przedszkolaków* w badaniu wzięło udział siedmioro rodziców na dwadzieścioro dzieci (dziesięć w grupie młodszej i dziesięć w grupie starszej). Tak mała liczba badanych pozwala jedynie na jakościową analizę wypowiedzi (opiera się także na ilościowych danych) oraz traktowanie jej w kategoriach pisemnego wywiadu.

Analiza wypowiedzi rodziców pozwala jednoznacznie stwierdzić, że wszystkim zajęcia bardzo się podobają: podobają się utwory muzyczne/piosenki na nich wykorzystywane oraz osoba prowadząca. Za właściwy uznali rodzice udział procentowy muzyki w zajęciach oraz możliwości aktywnego uczestnictwa w formie zabaw muzyczno-ruchowych

poprzez śpiewanie, ruch i taniec, tylko dla jednej osoby okazało się to niewystarczające. Większość rodziców wyraziła również akceptację następujących stwierdzeń: „moje dziecko miało wiele przyjemności z zajęć”; „moje dziecko czuło się na zajęciach dobrze”, „zajęcia są odpowiednio skonstruowane dla dzieci, dostosowane do ich poziomu”. Zatem większości rodziców zajęcia się podobają, choć jeden rodzic z *Akademii przedszkolaka* oraz jeden ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* ma odmienne zdanie – zakreślono odpowiedź: „zdecydowanie nie”. (Zastanawiające jest, że te same osoby na pytanie: „Jak Państwu ogólnie podobają się zajęcia?” – odpowiedziały: bardzo się podobają).

Większość rodziców zgadzała się również z następującymi stwierdzeniami:

- „jest odpowiednia ilość informacji dotyczących poszczególnych utworów muzycznych wykorzystywanych na zajęciach oraz zabaw muzycznych”,
- „zajęcia są wspaniałym wspólnym przeżyciem, zwłaszcza dla dziecka”,
- „atmosfera na zajęciach jest bardzo przyjemna”.

Dla większości ankietowanych zajęcia są bardzo interesujące.

Różnice w wypowiedziach rodziców dotyczą stwierdzeń: „zajęcia zainicjowały / pobudziły mnie osobiście do słuchania i zajmowania się muzyką” – na ten temat pozytywnie wypowiedziała się większość rodziców ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków*, natomiast stwierdzenie: „moje dziecko mogło się z zajęć dowiedzieć wiele o muzyce, zwłaszcza ludowej” – zaakceptowali tylko rodzice z *Akademii przedszkolaka*.

Z kolejnej części ankiety wynika, że rodzice uważają swoje dziecko za muzyczne, że muzyka stanowi ważny element w ich życiu/ich życiu rodzinnym, oraz że chcieliby przyjść na kolejne zajęcia z dzieckiem. Ale i tu pojawił się wyjątek – jeden z ankietowanych w *Akademii przedszkolaka* zaznaczył „zdecydowanie nie”, choć zaprzecza temu wcześniejsza wypowiedź: zajęcia, wykorzystane piosenki i osoba prowadząca bardzo się podobają.

W dalszej części ankiety rodzice odpowiadali na pytanie: „czy tego typu zajęcia mają skutki bądź następstwa dla ich dzieci?”, a szczegółowo: „czy dziecko opowiada o zajęciach po ich zakończeniu, czy śpiewa piosenki usłyszane na zajęciach, czy gra, opowiada historie usłyszane na zajęciach, czy maluje obrazki, które mają związek z zajęciami?”. W wypadku powyższych pytań rodzice byli zgodni, co potwierdziły pozytywne odpowiedzi. Ankietowani odnosili się również do oczekiwań związanych z zajęciami, podkreślając, że ich dzieci powinny mieć wiele przyjemności z tych zajęć, że powinny się nauczyć czegoś o muzyce. Natomiast tylko ankietowani z *Akademii przedszkolaka* zaznaczyli, że powinny zapoznać się z muzyką ludową. Te wypowiedzi wyrażają więc aprobatę dla muzyki ludowej – podstawowego repertuaru zajęć. W dalszej części rodzice mogli przedstawić „czego innego oczekują po zajęciach”. Forma tej wypowiedzi polegała na kontynuowaniu rozpoczętej myśli: „moje dziecko powinno...”.

Zapisy były następujące:

- *nauczyć się bawić z innymi*
- *poprzez muzykę budować relacje z innymi dziećmi*
- *umuzykalniać się*
- *poznać nowe piosenki i melodie.*

W taki sposób wypowiedzieli się rodzice dzieci z *Akademii przedszkolaka*, natomiast jeden rodzic ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* napisał: *powinno [dziecko] chcieć na nich być.*

W rubryce: „inne oczekiwania” rodzic z *Akademii przedszkolaka* napisał: *przyzwyczajanie dziecka do zabaw grupowych, nauczenie zabaw z muzyką.* W *Szkołce muzycznej dla przedszkolaków* zapisano: *moje dziecko będzie współpracować z innymi dziećmi.*

Z metryczki ankiety wynikają takie dane jak: wiek, płeć oraz wykształcenie rodzica. Rodzice dzieci z *Akademii przedszkolaka* plasują się w przedziale wiekowym między 39 a 49 rokiem życia; rodzice dzieci ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* między 30 a 39 rokiem życia. Wiek jednej osoby wskazuje, że jest dziadkiem. Wszyscy ankietowani posiadają wykształcenie wyższe. Na pytanie: „czy ankietowany gra na jakimś instrumencie” jeden rodzic z *Akademii przedszkolaka* wskazał fortepian inny gitarę, wśród rodziców ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* dwoje ankietowanych gra na fortepianie, jedna osoba na fortepianie i flecie.

Rodzice zgodni byli również w wypowiedziach, że ich dziecko lubi brać udział w zajęciach. Jednym z ostatnich, niezwykle interesujących aspektów wypowiedzi, były opinie rodziców o zauważonych zmianach w zachowaniu dziecka pod wpływem udziału w zajęciach. A oto jak rodzice odnosili się do poniższych stwierdzeń (pierwsza informacja dotyczy wypowiedzi rodziców z *Akademii przedszkolaka*, druga - ze *Szkołki muzycznej dla dzieci*):

1. „udział dziecka w zajęciach wpłynął na jego samoocenę” – sześciu badanych odpowiedziało raczej tak, dwoje raczej nie, jedna osoba zdecydowanie nie / troje odpowiedziało raczej tak, dwoje raczej nie, dwoje nie odpowiedziało
2. „dziecko od momentu czynnego udziału w zajęciach *Akademii przedszkolaka* jest bardziej otwarte na kontakty z innymi dziećmi” – dwoje odpowiedziało zdecydowanie tak, pięć osób raczej tak, jedna osoba raczej nie i jedna zdecydowanie nie / czworo raczej tak, dwoje raczej nie, jedna nie odpowiedziało
3. „dziecko lubi brać udział w pracach grupowych” – jeden wybrał zdecydowanie tak, siedmioro raczej tak, jeden raczej nie / jedna osoba odpowiedziała zdecydowanie tak – ciekawe, że jest to jedyna odpowiedź tej osoby w ostatniej części ankiety, szóstka raczej tak
4. „dziecko chętnie podporządkowuje się regułom panującym w grupie” – jeden zaznaczył zdecydowanie tak, siedmioro raczej tak, jeden raczej nie / troje zaznaczyło raczej tak, troje raczej nie
5. „dziecko bierze aktywny udział w zajęciach” – troje zaznaczyło zdecydowanie tak, sześcioro raczej tak / troje zaznaczyło zdecydowanie tak, troje raczej tak
6. „dziecko jest bardzo skoncentrowane na zajęciach” – siedmioro rodziców zaznaczyło raczej tak, przy czym jeden rodzic dopisał: *choć bywa różnie*, dwoje zaznaczyło raczej nie / jeden rodzic zaznaczył zdecydowanie tak, czworo raczej tak, jeden raczej nie
7. „dziecko przebywając w grupie szybciej uczy się zasad postępowania” – dwoje określiło zdecydowanie tak, siedmioro raczej tak / czworo zaznaczyło raczej tak, jeden zdecydowanie tak, jeden raczej nie
8. „zajęcia rozwinęły w dziecku lepszą umiejętność nawiązywania kontaktów” – jedna osoba stwierdziła zdecydowanie tak, siedem osób raczej tak, jedna raczej nie / trzy osoby zaznaczyły raczej tak, jedna zdecydowanie tak, dwie raczej nie

9. „dziecko jest bardziej zdyscyplinowane” – pięcioro zaznaczyło raczej tak, czworo raczej nie / czworo raczej nie, dwoje raczej tak
10. „dziecko jest bardziej wrażliwe na muzykę” – czworo odpowiedziało zdecydowanie tak, pięcioro raczej tak / pięcioro raczej tak, jedno zdecydowanie tak
11. „zajęcia mogły wpłynąć pozytywnie na rozwój muzyczno-ruchowy dziecka” – siedmioro rodziców skreśliło zdecydowanie tak, dwoje raczej tak / pięcioro raczej tak, jedno zdecydowanie tak.

Jeden z rodziców *Akademii Przedszkolaka* pod tą częścią ankiety dopisał: *zmiany pojawiają się powoli, ale systematycznie.*

Ostatni punkt sformułowany został w formie pytania: „Jakie życzenia ma Pani/Pan w związku z przyszłymi zajęciami z cyklu *Akademia przedszkolaka*?”. W odpowiedziach czytamy:

- *chciałabym powrócić do wcześniejszych piosenek – dla przypomnienia. Byłoby bardzo miło gdyby rodzice mogli czasem dostać tekst piosenki (lub jej tytuł lub link jeśli tekst jest do odnalezienia w sieci), czasem po jednym dniu zapominamy tekstu nowej piosenki. W niektórych piosenkach można podawać region Polski skąd melodia pochodzi (o ile jest to znane), np. melodia góralska, śląska itp.,*
- *bardzo pozytywne jest zapraszanie studentów wraz z instrumentami, należy to kontynuować⁴,*
- *większe zróżnicowanie utworów muzycznych,*
- *aby syn dalej uczył się współpracy w grupie oraz ciekawe były prezentacje licznych instrumentów,*
- *by dzieci się umuzykalniły pod kątem egzaminu do szkoły muzycznej.*

Rodzice ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* napisali:

- *możliwość udziału w próbach, koncertach; pokazanie pracy osób pracujących w NOSPR,*
- *możliwość dłuższego pobytu na sali kameralnej podczas prób.*

Analogiczne wypowiedzi rodziców z obydwu analizowanych grup wskazują na to, jak ważna jest sama stymulacja rozwoju umuzykalnienia dzieci. Rodzice ze *Szkołki muzycznej dla przedszkolaków* cenią przede wszystkim możliwość uczestniczenia w próbach i koncertach organizowanych w siedzibie NOSPR, rodzice z *Akademii przedszkolaka* podkreślają możliwość kontaktu ze studentami Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej, którzy prezentują dzieciom muzykę na poszczególnych instrumentach. Co ciekawe, tylko rodzice dzieci z *Akademii przedszkolaka* wyrazili chęć zapoznawania dzieci z muzyką ludową – nowymi piosenkami i melodiami. Również i ta grupa rodziców odnosiła się do samego materiału muzycznego – proponowano, by np. podawać tekst piosenki w celu kontynuowania wspólnego śpiewu z dzieckiem w domu.

Kolejnym wspólnym punktem odniesienia rodziców obu grup jest czynnik społeczny: kontakt dzieci z rówieśnikami. Podkreślano, że dzieci powinny nauczyć się bawić z innymi, powinny poprzez muzykę budować z nimi relacje, umuzykalniać się nawzajem.

⁴ W ramach zajęć *Akademii Przedszkolaka* zapraszani są studenci wydziału instrumentalnego Akademii Muzycznej w Katowicach, którzy prezentują dzieciom krótki recital składający się najczęściej z dwóch kontrastujących ze sobą utworów oraz przedstawiają swój instrument.

Analiza powyższych wypowiedzi rodziców jasno wskazuje na ogromną potrzebę ich czynnego uczestnictwa w proponowanych formach zajęć umuzykalniających.

PODSUMOWANIE

Stymulacja rozwoju umuzykalnienia dzieci w relacji z rodzicami została tu naświetlona z perspektywy dwóch nieco różniących się od siebie propozycji programowych dla dzieci. Obie skierowane są do dzieci i ich rodziców (opiekunów), będąc tym samym zachętą do przenoszenia poznanych piosenek i zabaw do domu rodzinnego. Rodzice, co odczytujemy z wypowiedzi w ankietach, uświadamiają sobie odpowiedzialność za rozwój dziecka, w tym tak ważny rozwój muzyczny. Kilkadziesiąt minut spędzone z dzieckiem, całkowite poświęcenie mu uwagi, a przy tym radość ze wspólnego muzykowania to wartości nie do przecenienia. W pewnym stopniu jest to powrót do tradycyjnego wspólnego muzykowania rodzinnego, choć jeszcze na elementarnym poziomie. Trzymanie się za ręce, kręcenie w kółku, klaskanie o dłonie mamy, czy taty, „ucieczka” lub „gonitwa” to wspólne zabawy, w których dziecko spontanicznie reaguje na muzykę, aktywnie w niej uczestniczy śpiewając bądź słuchając śpiewu rodziców. Nie ma lepszej drogi na „romans dziecka z muzyką” jak wspólne z rodzicami jej przeżywanie. Należy więc mówić i pisać o takich „autorskich” inicjatywach, którym patronują wybitne instytucje muzyczne – na Śląsku są to Akademia Muzyczna i Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia.

BIBLIOGRAFIA

- Brzezińska Anna Izabela (2010), *Bo jakie początki takie będzie wszystko czyli dlaczego warto pracować z najmłodszymi dziećmi. Dzieciństwo jako fundament*. <http://www.akademiamkolberga.pl/project/bo-jakie-poczatki-takie-bedzie-wszystko> (dostęp: 10.06.2016).
- Gawryłkiewicz Mirosława (1996), *Śpiewaj z Nutką Milutką. Piosenki, scenariusze melobajek*. Bydgoszcz: Kreska.
- Gawryłkiewicz Jolanta; Gawryłkiewicz Miłosz (2010), *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka wg teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*. Kraków: Impuls.
- Konaszek Zofia (2001), *Szkice z pedagogiki muzycznej*. Warszawa: WSiP.
- Konior Tomasz, <http://www.koniorstudio.pl/projekty/1-centrum-nauki-i-edukacji-muzycznej-symfonia-katowice.html?view=projekt> (dostęp: 10.06.2016).
- Lenka Dominika (2014), *Muzyka ludowa w edukacji małego dziecka. Pomoc dydaktyczna dla nauczycieli przedszkola i rodziców*. Katowice: Stowarzyszenie im. Zoltana Kodalya w Polsce.
- Niewiadomska Ewa, *Gdy na papierze pojawia się pierwsza kreska*. http://www.nospr.org.pl/media/uploads/gdy_na_papierze_pojawia_si%C4%99_pierwsza_kreska_tekst_ewy_niewiadomskiej.pdf (dostęp: 10.06.2016).
- Regner Hermann (1988), *Poradnik dla rodziców i wychowawców*. Warszawa: WSiP.
- Schaffer Rudolph H. (2007), *Psychologia dziecka*. Warszawa: PWN.
- Tarczyński Jacek (2000), *Metoda Aktywnego Słuchania Muzyki wg Batii Strauss*. „Wychowanie muzyczne w szkole”, nr 2/3, s. 90-100.

Waluga Anna (2005), *Pieśń ludowa fundamentem edukacji muzycznej*. Katowice: Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

Stimulated development of parents-related sensitization of children to music – based on the experiences of music institutions from Katowice

SUMMARY:

The article discusses the question of an irreplaceable role of parents in the process of sensitizing children to music, the process being most effective when carried out through a direct parent-child interaction. Drawing on some observations from a traditional home, where music accompanied a child since their birth and where a child could hear music from the closest relatives through participation in family celebrations, there were implemented some educational projects following former models. The two Silesian institutions, organizing activities intended for children and their parents, have been described: the Academy of Music in Katowice and the Polish National Radio Symphony Orchestra. In order to present parents' opinions on the conducted projects in a reliable manner, a survey has been carried out among them. The analysis of the survey, despite a limited group of the interviewed, showed parents' commitment to and awareness of their role in awakening the child's need for a contact with music. It also directed their attention to a truly important issue of a dialogue with their child, naturally appearing in numerous music games for children.

KEYWORDS: stimulation, child, music education, parents, music institutions